

יבמות צא שבועות יום ב'

משה שווערד

1. שערים מצויינים בהלכה

הטעם דלא קנסו אותה משום דזנות לא שכיח, והא דקנסו הכא משום דלא דייקו שפיר. ועוד צ"ע דהתוס' (כתובות ב. גיטין יז: ד"ה זנות לא) מחלקים, דזנות של חיוב מיתה בעדים והתראה לא שכיח, אבל סתם זנות שכיח, והכא בכת לוי שנבעלה לפסול לה אין חיוב מיתה, ואפ"ה לא קנסו משום שאינו שכיח. אבל ניחא לפמ"ש"כ התוס' בכתובות [שם בתי ב'], דכל שיש חשש שתשכ באיסור עם בעלה כל ימיהם חששו אפי' לזנות שאינו שכיח, דהרי אסורה לבעלה. ונהא דלא קנסו הבת לוי שנבעלה ברצון לפסול לה, י"ל דהיא אינה נפסלת אלא לכהן, ועדיין אין לה בעל שהוא כהן ואין חוששין שמא תינשא לכהן, דאזלינן בתר רובא וכהנים מועטין הם, וכעין דאמרינן באשה שאינה יודעת אם היא בת כהן ולוי, שאין חוששין לזה, ובנה שילדה מישראל צריך פדיון הבן, כמש"כ בשמ"ב (ח"ד ה' פדיון הבן סי' קסד ס"ק יח) בשם תשו' בנין ציון והאלף לך שלמה, ע"ש.

דף צא. א"ר ששת קנסא. צריך ביאור דאשה שהעיד לה עד אחד שמת בעלה וניסת ואח"כ בא בעלה, קנסו אותה אע"פ שהיא אנוסה, ובת לוי שנבעלה בעילת זנות לעכו"ם אפי' ברצונה אוכלת כמעשר, ע"י ברמב"ם (מעשר פ"א ה"ב), וכתב הרדב"ז

2. שערים מצויינים בהלכה

בנו. והכא דמסקינן דגם זרעה קנסו, דמציינו בכתובות (נד:): תנאי כתובה ככתובה, למאי נפ"מ למוכרת למורדת ולפוגמת ולעוברת על דת כו', ולהרבה ענינים, דכמו שהדין בעיקר הכתובה כך הדין בכל הדברים השייכים אל הכתובה, והשתא כיון דתנן ברישא דאין לה כתובה, לכן גם כשמתה אבדו בניה כל ההתחייבות שתלוי בעצם הכתובה. וע"י בביאור הגר"א (ח"מ סי' רפג ס"ב) דמבואר טעם זה.

מהו דתימא לזרעה דלא עבדי איסורא לא קנסו, קמ"ל. צריך ביאור כיון דלא עבדי איסורא למה קנסו אותם, ועוד הא מציינו דכל שמת האב שעשה עבירה לא קנסו בנו אחריו, ע"י במס' מ"ק (יב:): בעשה מלאכתו במועד ומת, וכן בגיטין (מד:): במוכר עבדו לעכו"ם ומת, ובבכורות (לד:): בצורם אוזן בכור ומת. וע"י במס' פסחים (כט. ד"ה ור"ש קנסא) שהבאנו דברי הנודע ביהודה (מהד"ק סי' כ) בענין חמץ לאחר הפסח, שהאב מת והיה אונס במה שלא מכר החמץ אי קנסו את

3. ספר ים של שלמה - יבמות פרק י אות יא

דין אם מתו, אחיו של זה, ואחיו של זה, חולצין, ולא מייבמין, וביארנו, דמותרת (לישאנה) [להנשא] אחר מיתת הב', לאח של שני, אם לא שיש לו בנים, או שגירשה: מתניתין (פ"ז ע"ב) מתו, אחיו של זה, ואחיו של זה, חולצין, ולא מייבמין, ומפר' תלמוד' (צ"א ע"א) אחיו של ראשון חולץ מדאורייתא, ולא מיבם, מדרבנן, משום גזירה, שלא יאמרו גירש זה כו', ואחיו של שני, חולץ מדרבנן, ולא מייבם, משום דלא רמיה קמיה ליבום, לא מדאורייתא, ולא מדרבנן. ומ"מ אינה אסורה לו, לישאנה, אחר מיתת אחיו, מ"מ, אם יאמרו שגירש הראשון, א"כ שייך ביה יבום, ואם לאו, הוה כאנוסת אחיו, דשרי ליה, אם לא שיש בנים לאחיו, דאסורה לו, משום שמא יאמרו כו', וכ"ש אם גירשה, דה"ל כגרושת אחיו:

4. ספר חלקת מחוקק על אה"ע - סימן יז

(ק"ז) חולצין ולא מייבמין. אחיו של ראשון חולץ מדאורייתא דהא אשת אחיו היא וזקוקה לו מן התורה ולא מייבם מדרבנן דרבנן קנסוה ולאחיו של שני אינה זקוקה כלל מן התורה אך צריכה חליצה גם מאחיו של שני הואיל וצריכה גט משני נראית כאשתו ולא מייבם השני ג"כ משום קנסא ...

5. תוספות יבמות דף צא/א

כל שכן מציאתה ומעשה ידיה דממון הוא - דלא קנים וחשיב קנס מה שאין מציאתה ומעשה ידיה לבעל משום דאיכא לה איבה וגם מתוך כך אין לה מזונות ומכל מקום קאמר לקמן מזידה לדידיה משום דסתם נשים מעשה ידיהן עודפות ממזונותיהן:

6. שו"ת נודע ביהודה מהדורא תניינא - יורה דעה סימן קנב

ודקדק מר מה בעי ר"נ מר"ה והלא ר"ה לא משמיה דנפשיה קאמר כי אם מה ששמע מרב רבו. ועוד מה לשון גנובא גנובי דקאמר. ורצה מעלתו ליישב ע"פ מה דאמרינן לעיל דף פ"ח ע"ב רב אשי אמר מאי לא תצא דקאמר רב לא תצא מהיתרה הראשון הא אמרה רב חדא זימנא דתנן ניסת שלא ברשות מותרת לחזור לו ואמר רב הונא אמר רב הכי הלכתא חדא מכלל חברתה אתמר, הרי דרב עצמו לא קאמר הכי הלכתא אלא ר"ה ממה דשמע מרב שאמר ל"ש אלא שניסת ע"פ ע"א כו' שוב הוא אמר משמיה דרב הכי הלכתא ולכן אמר ליה ר"נ לנוכח גנובא גנובי למה לך. ... ואמנם הנלע"ד בזה

7. שערים מצויינים בהלכה

שאינו שלו. ועיי בשל"ה הקדוש (מס' שבועות פרק תורה לשמה) שיאמר דבר בשם אומר ולא יגזול דעת האומרו, כי גולה זו יותר מגולת ממון כי נפש הוא חובל בו, ומאד גדול עבירה זו בעיני כו'. ועיי בשו"ת מחנה חיים (חור"מ סי' מט). ובשו"ת מהר"ם שיק (י"ד סי' קנו) כתב, דאסור משום (משפטים כג-ז) "מדבר שקר תרחק", או משום איסור גניבת דעת הבריות, עיי ברמב"ם (דעות פ"ב ה"ו), ושו"ע (חור"מ סי' רכת). אבל עיי בתוספתא (כ"ק פ"ז ה"ג) דהמתגנב מאחר חבר והולך ושונה פרקו, אע"פ שנקרא גנב זוכה לעצמו, שנא' (משלי ו-ל) "לא יבחו לגנב כי יגנובו" וכו', ומובא בסמ"ע וש"ך (סי' רצב ס"כ).

ומובא להלכה במג"א (סי' קנו סק"ב) בזה"ל, דכל מי שאינו אומר דבר בשם אומר עובר בלאו, נדרים פ"ק. ובתשובת נוב"י (מהר"ת אורח סי' כ) כתב להגאון ר"י פיק, שזה טעות ולא נמצא שם. ובשע"ת כתב, דכוונתו להמדרש תנחומא הנ"ל, ומש"כ שהוא לא אפשר שהוא לא מדברי קבלה. וכ"כ בספר חרדים (פרק מז) ברשימת הל"ת מדברי קבלה ומדברי סופרים התלויות בפה. ועיי בש"ך (סי' רמב ס"ק מג) דאסור לומר דבר ששמע מאחרים בשם עצמו, דהוי מתעטף בטלית

8. שו"ת חוות יאיר סימן קנב

נקוט מיהא דאיש א-להים קודש קדשים היה לכן יגורתי לומר עליו כי באמת שלא כהוגן דיבר ולכן שקלא למטרפסי' באשר בכמה דוכתי אמר רב ששת עליו כד ניים ושכיב אמר רב להא שמעתתא כמבואר במס' יבמות...מ"מ האמת יעשה דרכו כי מאמר כד ניים ושכיב אינו לגנאי רק שבח גדול ומופלג שלפי מעלתו ומדרגתו של רב א"א לומר עליו שטעה בטעות כזה אם לא שאמרו כד ניים ושכיב.

9. שערים מצויינים בהלכה

ומה"ט השוחט קרבן פסח כשחל ע"פ בשבת ונמצא בעל מום, חייב חטאת שהיה לו לבקר יפה יפה, אבל כשנמצא טרפה בסתר כגון בכטן שאי אפשר לבדוק ולבקר קודם השחיטה פטור דהוא אונס. ועיי בגמ' פסחים (עא:) ומה

מאי הוה לה למיעבד מיאנס אנסה. פי' אנסה היא. יש לבאר כאן החילוק בין שוגג לאונס, דשוגג הוא דבר שהיה לו לעלות על דעתו, והוא קרוב למזיד, כ"כ רש"י במס' פסחים (עג: ד"ה אם יש), אבל אונס הוא דבר שאי אפשר לעלות על דעתו ולבדוק ולבקר,

10. רש"י ע"ז י. CENSORED---

The script and language of the Romans were borrowed from another nation. Others wrote their books for them, namely John, Paul, and [Simon] Peter, all of them Jews. Language

refers to *grammatica*, i.e. the Latin spoken by priests. They [the Jews] transformed their [the Romans'] language into an obscure one, in order to separate them from Israel. They [the Jews] were not apostates; rather, they acted from the best of intentions in order to benefit the Jews. When they saw that the Jews were oppressed by the deceitful acts of the followers of Jesus, they impersonated priests and ordained all [the Christian laws, customs, and books], as is stated explicitly in the *Teliyat Yeshu* narrative.

11. שערים מצויינים בהלכה

והתוס' ישנים (לקמן צב) כתבו, דאנו נוהגים לכתוב לבריאת העולם שכבר הורגלו משאר שטרות. וכתוס' גיטין (פ: ד"ה זו דברי) כתבו נמי, דאנו נוהגין לכתוב לבריאת העולם, משום דגם הגוים אין מונים לשנות מלכיהם, וליכא משום שלום מלכות. ובימי חכמי הש"ס היו רגילים למנות לשנות מלכיהם כדאיתא במס' ב"ב (קסד:) מנהגה של אומה זו כו'. ועי' ברמב"ם גירושין (פ"א ה"ז) וכבר נהגו כל ישראל למנות בגיטין או ליצירה וכו'.

12. שערים מצויינים בהלכה

כגון שנכתב לשם אחד מבני עירו כו', ועוד דרוב גיטין הם מפני שנאה שביניהם וכדכתיב (תצא כד-ג) "ושנאה וכתב לה ספר כריתות", ולכן יש לחשוש שמא עשה הבעל כן כדי לקלקלה שתנשא באותו גט, ולכן היה לה לאקרוי לפני חכם שישגיח עליה, כן צריך לדחוק ולפרש, כי לפי אופן סדר כתיבות גיטין ומסירתם אל האשה בזמנינו קשה שיזמן כן.

איבעי לה לאקרוי לגיטא. פרש"י לפני החכם. תמוה וכי נשים דיני גמירי וצריך להם לידע אי הגט כשר הוא, הא סידרו הגט לפני חכם דהא איתא במס' גיטין (ה:) בר הדיא בעי לאתויי גיטא, אתא לקמיה דר"א דהוה ממונה אגיטא כו', ופרש"י שהיו ממנים גברא רבה לאורויי היכי נעביד, ושם (ב:) איתא דסתם ספרי דדייני מיגמר גמירי, ופרש"י

13. שו"ת עין יצחק חלק א - אבן העזר סימן סז ענף ו'. לד.

ולכאורה יש להעיר בהא דיבמות (צ"א) בכתב לשם מלכות יון דהגט פסול ותצא מזה ומזה דקנסינן לה משום דאיבעי לה לאקרוי לגיטא. ומבואר בגיטין (דף ע"ט) תוס' ד"ה וצריכינן גט כו' דאינו פסול אלא מדרבנן. ואי נימא דשוגג דרבנן א"צ כפרה א"כ קשה אמאי קנסוה כ"כ הא לא עבדא איסורא כלל. וע"כ מוכח דגם שוגג צריך כפרה (והא דאמרינן ביבמות (דף פ"ט) ובכולי ש"ס מזיד דעבדא איסורא קנסו רבנן שוגג

דלא עבד איסורא לא קנסו רבנן. י"ל דאף דשוגג צריך כפרה מ"מ הא לא נתכוין לעשות איסור ולכן אמרו
דלא עבד איסורא דבעת דעשה לא נתכוין לעשות האיסור) אך י"ל דשאני התם דאיתחזק איסור דא"א בזה
אמרינן דהו"ל למידק משום דעיקר הסברה דשוגג א"צ כפרה יש להסביר דלו יהא דהי' אצלו ספק ע"ז
עכ"ז הי' מותר לעבור ולעשות כיון דספק דרבנן לקולא. א"כ ז"א שייך אלא בלא איתחזק איסורא
משא"כ היכא דאיתחזק דספקו איסור אף דרבנן כידוע לכן צריכה כפרה. ולכן בגיטין דכתב לשם מלכות
אחרת קנסינן לה שפיר משום דכה"ג צריך כפרה אף בשוגג והתם איתחזק איסור דא"א.

14. קובץ בית יצחק תשס"ה-איסור דרבנן: איסור גברא או איסור חפצא

והנה עיין ביורה דעה (ס' קיט:יג) שכתוב שם:

המוכר לחבירו דבר שאסור באכילה אם עד שלא אכלו נודע יחזיר לו מה שקנה ממנו והוא יחזיר לו
הדמים ואם משאכלו נודע מה שאכל אכל והוא יחזיר לו הדמים ואם מכרו הלוקח לעובד כוכבים או
השליכו לכלבים ישלם לו דמי טריפה ואם היה דבר שאינו אסור באכילה אלא מדברי סופרים או אם היו
הפירות קיימים מחזיר הפירות ונוטל דמיו ואם אכלם מה שאכל אכל ואין המוכר מחזיר לו כלום [וכל
אסורי הנאה אפילו מדברי סופרים מחזיר הדמים ואין בו דין מכירה כלל].

כלומר, שאם אחד קנה דבר האסור מה"ת ואכלו, חייב המוכר להחזיר לו הדמים. אבל אם היה האיסור אסור
מדרבנן, אם כבר אכלו, אין המוכר חייב להחזיר לו הדמים. ומהש"ך (שם ס"ק כז) משמע שאם כבר אכל הדבר
האסור מדרבנן, אין המוכר חייב לתת לו כלום, אפ"ל העודף על מה שהיה שוה אם היה מוכרו כטריפה. דהיינו,
שהיה ביד המוכר דבר האסור מדרבנן, ואם היה ידוע שהיה אסור מדרבנן, לא היה יכול למוכרו בכ"כ הרבה
דמים. וזה המוכר מכר לו הדבר כאילו היה כשר למהדרין, ואעפ"כ אם נודע אח"כ שהיה אסור מדרבנן, א"צ
להחזיר העודף על שווי. והנתיבות המשפט (רלד:ג) הקשה על הש"ך דלמה ירויח המוכר ממה שלא הודע
ללוקח שהוא אסור מדרבנן, הרי היה צריך למוכר לתת ללוקח העודף על מה שהיה מוכרו אם היה ידוע שהיה
אסור מדרבנן, שהמוכר לא גרע ממזיק, ומזיק היה חייב לשלם העודף. ותירץ הנתיבות "אלא ודאי דאינו עונש
כלל על השוגג באיסור דרבנן, והרי הוא להאוכל כאילו אוכל כשירה, והרי נהנה כמו מן הכשרה, ומשו"ה צריך
לשלם כל דמי הנאתו... משא"כ באיסור דאורייתא שמקבל עונש על השוגג וחסרונו גדול מהנאתו." כלומר,
דבעלמא, כיון שאדם אכל את הדבר, הרי נהנה מן המקח, והמקח קיים. אך אם האוכל הוא דבר האסור מה"ת,
ההפסד מרובה על ההנאה, שהרי צריך כפרה על מה שאכל מאכלות אסורות, ולכן המקח בטל. אבל אם הדבר
אינו אסור אלא מדרבנן, א"צ כפרה על מה שאכל דבר האסור, ולכן ההנאה מרובה על ההפסד, והמקח קיים.

ועיין בשערי ישר (שער ז שם) שהסביר את דברי הנתיבות "וזה כמש"כ בדברבנן עיקר האיסור מה שסרב ולא
שמע לקול דברי חז"ל וסירוב לא שייך רק בעושה במזיד אבל בעושה בשוגג לא שייך סירוב אבל במה שאסרה
תורה נעשית נגד רחמנא גוף המעשה וזה נכון." כלומר, שהטעם שאין צריך כפרה הוא משום שכל האיסור
באיסורים דרבנן הוא בסירוב לשמוע לדברי חכמים, ולכן בשוגג אי אפשר לעבור על איסור דרבנן.

ועיין עוד בקובץ הערות (אות קיד) שהסביר את דברי הנתיבות "דבאיסור דרבנן אין המעשה מצד עצמה אסורה
אלא שמצוה לשמוע לדברי חכמים. וכיון שעשה בשוגג, ואין כונתו ודעתו לעבור על דברי חכמים, לא עשה איסור
כלל." כלומר, דלכן א"צ כפרה, כיון שעשה כן בשוגג.

15. רישב"א על מסכת יבמות דף צא/ב

איבעי ליה לאקרוי לחכם היודע בגט"ל כו' איבעי ליה לאמתוני. פי' עד שתלד או עד שיתגלו סימניה לגמרי דהא
ודאי לא תניא בלא אין לה מתחלת ברייתה קצת סימנים הא לאו הכי לא הוה אמרי' שתמתין דא"כ למה נעשה
מתים כחיים לענין יבמה בשלהי פרקי' דלעיל משום דרכיה דרכי נועם תמתין אלא ודאי כדאמרן שלא אמרו
להמתין אלא בדבר שיש לו קצבה וכ"פ בתו':

16. תוספות ישנים מסכת יבמות דף צא עמוד ב

איבעי לה לאמתוני. וא"ת ע"פ עדים נמי איבעי לה לאמתוני לראות אם יבא בעלה וי"ל דהכא שנפלה ליבם ובחזקת איסור לשוק היא איבעי לה לאמתוני לראות אם תמצא חברתה איילונית אם לאו טרם שתנשא לשוק אבל במתני' כיון דאתו עדים ואמרו שמת בעלה הרי עומדת בחזקת היתר ומה יש לה עוד להמתין:

17. תוספות מסכת יבמות דף צא עמוד ב

תא שמע כל עריות כו' - ס"ד בכונס יבמתו שייך למימר איבעי לה לאמתוני שהיתה בחזקת איסור לשוק עומדת ואין לה להנשא עד שיתברר הדבר שמותרת לשוק אבל כאן בחזקת היתר לשוק עומדת.

18. מהרש"א מהדורא בתרא

ובמתני' לייבש ע"כ דכתיב וכתן נח ימייבש כי פ"ש ודו"ק : ד"ה ת"ש כל העריות כו' ס"ד בכונס שייך למימר איבעי ליה לאמתוני כו' עכ"ל בנמה מקומות איבא סך סוגיא דמשני מפירכא קמייחא ופרין גמר הכי תאחרי דמתלנו נמי צהכי ולא חשו התוס' על כך ואפשר דהיינו סיכא דכולאו פירכות קתמא דכ"ס הוי דכולאו כהדדי מקמי לכו וכו"ס אהדר לכו דכולאו כהך שינויא מיתרטא אבל הכא דכולאו פירכות דאמוראי נינהו קשיא לכו שפיר כיון דחזא אבוי דהך דהכונס את יבמתו כו' דפרין מינה נמי רב שימי מיתרלא איבעי ליה לאמתוני א"כ כן סך דכל העריות דפרין נמי מתרלא צהכי לכן רבא ורב אשי ורבינא דחו בקמייחא דמתרלא איבעי ליה לאתקווי לגיעא הנך נמי מתרלא צהכי ועוד נראה דהכי חשו טפי לכן תסוס דהא ס"ס מביא התשניות כסדר המשנה כמ"ס התוספות לקמן והיינו דהך דכל העריות כו' מתני' במתני' צ"פ הזורק קודם סך דהכונס את יבמתו כו' וכן סך דבינה שמו ושמה כו' במתני' קודם סך דכתב סופר כו' מיהו קשה לפי זה לרב שימי אמאי פרין מקיפא ולא פרין מרישא דלגיל מינה דקשיא דרישא עדיפא מדקיפא דלא שייך ברישא כ"כ איבעי ליה לאמתוני כמו בקיפא וכן קשה לרב אקשיא דרישא עדיפא מדקיפא דלא שייך ברישא כ"כ איבעי ליה לאתקווי כמו בקיפא כמ"ס התוספות מיהו צהא י"ש לייבש קתא דודאי ס"ס מסדר הקיפא כן לפי סברתו אבל רבא אית ליה סברא דהיפך ספי איבעי ליה לאתקווי א"כ י"ש צו שינוי ע"כ משא"כ בנמה סופר כו' דאפשר דקתא ועיילא לכו ידיה ואחליץ כו' כמו שכתבו התוספות לעיל ודו"ק :

19. ערוך לגר מסכת יבמות דף צא עמוד ב

בד"ה ת"ש כל העריות. ס"ד בכונס יבמתו. עיין במהרש"א מהדורא בתרא שהקשה מאי קשיא להו להתוס' הא בכמה מקומות מצינו כן דמקשה בגמרא קושיות דמתרץ בתירוץ קמייחא, אכן לפענ"ד לק"מ דזה לא מצינו רק כשהתירוץ הוא אוקמתא דמירי בכך וכך או הא מני הך תנא פלוני היא בזה הדר מקשה מי מצרכינן גם לאוקמי הך מתניתן או ברייתא כן כמש"כ התוס' בשבת (מג א ד"ה ושני ליה) ובכמה דוכתי אבל היכי דמתרץ בסברא בזה גם בשאר מקומות טרחו התוס' למצוא טעם למה דס"ד דסברא זו לא שייך אקושיא בתרייתא כמו אקמייחא, ומה שהקשה המהרש"א עוד והניח בקושיא למה מקשה רב שימי מסיפא ולא מרישא יש ליישב ע"פ מה דעביד בגיטין (פ ב) צריכותא לענין הך סברא דאיבעי ליה לאמתוני בין רישא לסיפא בין רמיא למצות יבום ללא רמיא וא"כ י"ל דרב שימי הכי ס"ל דבסיפא דוקא שייך לאמתוני אבל ברישא לא דלא רמי' קמי'.

20. רמב"ם יד החזקה - הלכות גירושין פרק י

(ה) וכן הדין באשה שבאו לה עדים שמת בעלה ונשאת ואחר כך בא בעלה בין שהיה בעלה פקח בין שהיה חרש בין שנשאת לפקח בין שנשאת לחרש שאין קדושיו קדושין גמורים תצא משניהם וצריכה גט משניהם ונאסרה על שניהם עולמית:

21. שולחן ערוך אבן העזר הלכות אישות סימן יז סעיף נו

האשה שהלך בעלה למדינה אחרת ובאו ואמרו לה: מת בעליך, ונשאת ואח"כ בא בעלה, לא שנא נשאת על פי עד אחד או על פי שני עדים, (קסא (קי) קסד) אפילו לא נבעלה) (הרא"ש והריב"ש והריטב"א ונ"י סימן תק"ח), תצא מזה ומזה. וצריכה גט משניהם, ואין לה כתובה משניהם...

22. שו"ת נודע ביהודה מהדורא תניינא - יורה דעה סימן צו

והנה צריכין אנו לשום לב דאנן קיי"ל דיחיד שעשה בהוראת ב"ד חייב חטאת וכמפורש במס' הוריות דף ג' ע"א אמר ר"נ א"ש זו דברי ר"מ אבל חכמים אומרים יחיד שעשה בהוראת ב"ד חייב וכן קיי"ל וכמבואר ברמב"ם פ"ג משגגות הל' א'. ולכאורה יפלא למה יתחייב היחיד בזה ואף שהב"ד פטורים אם לא עשו רוב הקהל מ"מ יחיד זה מה פשעו ומה חטאו ואין לך אונס גדול מזה שעשה ע"פ הוראת ב"ד והתורה אמרה ע"פ התורה אשר וגו' שאפילו אומרים על ימין שמאל נשמע להוראתם וא"כ לא היה רשאי היחיד להרהר אחריהם ולמה יחשב זה לשוגג ולא לאונס...

והנלע"ד לחלק דשאני ניסת ע"פ עדים אף שמותרת להנשא על פיהם מ"מ אונס זה ע"פ טעות הוא שהרי באמת העדים העידו בשקר והעדים הטעו אותה בשקר לכן מיחשב הדבר טעות ושגגה ולא אונס משא"כ שימשה שלא בשעת וסתה שהיא מותרת לשמש ואין כאן טעות רק ע"פ דין תורה היא מותרת לשמש אפילו פירסה נדה באמצע הביאה אונס הוא אכניסה שהרי אין כאן שום טעות וכן אשה שנתייבמה אחר ג' חדשים אפילו נמצאת אח"כ מעוברת הרי ע"פ דין היה מותר לייבמה שרוב נשים עוברין ניכר לשליש ימים והרי התורה אמרה אחרי רבים להטות ומן התורה אזלינן בתר רובא נמצא שהאונס של הייבום הזה לא היה ע"פ טעות. ובזה ניחא ג"כ שיחיד שעשה בהוראת ב"ד חייב קרבן אף שהוא אונס שהרי כתיב ע"פ התורה אשר ירוך מ"מ אונס זה ע"פ טעות בא שהב"ד טעו בהוראה לכך מיחשב שגגה אלא שאם עשו כל ישראל על פיהם העושים פטורים מן הקרבן לא מטעם אונס אלא כיון שהב"ד חייבים קרבן לכך העושים פטורים משא"כ כשעשה היחיד על פיהם שאז אין הב"ד חייבים קרבן חייב היחיד קרבן:

23. שו"ת שואל ומשיב מהדורה תניינא חלק א סימן צג

והנה נראה לפע"ד דבר חדש בטעם הדבר דאומר מותר לא מקרי אונס רק כשוגג דהנה ענין חילוק בין שוגג לאונס נראה לפע"ד דאונס על שני פנים אם שמייסרין אותו בגופו ואינו עושה הדבר ברצונו והשני שעושה הדבר ברצונו רק שלבו אונס ולפ"ז בשלמא באם הוא אונס ברצונו שפיר פטרה התורה דאינו עושה הדבר מרצונו משא"כ שוגג דעושה ברצונו רק ששגג בדין או בזמן אבל מי שעושה ברצונו רק שלבו אונס ואומר מותר זה שוגג ממש דהרי עושה הדבר ברצונו רק שמחשב שאינו עושה איסור וז"ב מאד. ואם חומה היא נבנה טירת כסף ובזה נבין הא דנשאת שלא ברשות ב"ד רק ע"פ עדים דחייבת בקרבן אעפ"י דהוה אונסה ורש"י פירש ביבמות דף פ"ו דאבעי לה לאמתוני ולפע"ד הסברא דע"כ לא מקרי אונס רק שהוא אונס שאינו עושה הדבר ברצון וכל ישראל מכירין באונסו שמיסרים אותו ורואים שזה אונס אבל בטעה בדין אף שעדים הטעו אותו אבל כל שנגלה לו האמת כאשר נתגלה אח"כ לא הי' מקרי אונס שהרי עשה ברצונו ובשאת בנפש עבר על עבירה כיון שנגלה לו האמת ששקר דברו ורק שיעקר אונסו הי' שלא ידע בעת ההוא א"כ זה האונס לא נקרא אונס גמור שהרי עשה ברצון ועדים עצמן ידעו ששקר דברו והוא הי' שוגג בדבר אבל אונס כשמו שהוא אונס ברצונו ולא נוכל לקרות דבר של אונס כל שלא אונסו אותו לעשות שהוא עושה ברצונו רק שהטעו את לבו וזה לא נקרא אונס רק שוגג וכמו אומר מותר. ובזה נראה לפע"ד להבין הא דיחיד שעשה בהוראת ב"ד דחייב וקשה הא מ"מ אונס הוא ע"פ דיבור של ב"ד וכבר נתקשה בזה בשו"ת נו"ב מהד"ת חלק יו"ד סי' צ"ו ולפמ"ש א"ש דזה לא נקרא אונס שעושה ברצונו רק שטעה בדין שסבר שב"ד הורה כהוגן זה מקרי שוגג ולא אונס. ובזה מיושב קושית הרב בעל שיעורי רז"ה שהביא הנו"ב דלכך בשמשו שלא בשעת וסת ומצאו דם דא"צ להביא כפרה ותמה השיעורי רז"ה דמ"ש מנשאת שלא ברשות ב"ד דחייבת בקרבן ולפמ"ש א"ש דשם שפיר אנוסה גמורה מקריא דמה הוה לה למעבד ואף שעשתה ברצון מ"מ עכ"פ שוגג מקריא ושוגג כהאי הי' צריך לחקור כלל שלא בשעת וסת פטור דבשלמא כל שיש ריעותא אף שא"צ לחקור דטעה בדין אבל עכ"פ שוגג הוה משא"כ שוגג כהאי שלא הי' לו שום ענין לחקור שוגג כזה אונס נקרא וז"ב כשמש ובא וראה דהדבר מבואר כן שהרי הרב אומר כן בפ"ה משגגות הלכה וא"ו שלכך הבא על אשתו שלא בשעת וסתה ומצא דם דפטור מקרבן שזה אונס ולא שוגג שהשוגג הי' לו לדרוש ולחקור ואילו הי' חקר ובדק יפה יפה הי' מוצא ולכך כל שלא בדק צריך כפרה משא"כ בזה שמה היה לו לעשות ע"ש והרי זה מבואר היטב כמ"ש דניהו שעשה ברצונו כל שלא הי' לו לדרוש ולחקור ואין שום ספק בדבר הרי"ז אונס ברור ונגלה וכאלו כפיהו לעשות משא"כ במקום שהי' יכול לחקור וגם הי' אנשים שהי' יודעים האמת זה לא נקרא אונס רק שוגג וז"ב כשמש ולכך גם בכונס יבמתו ונמצאת מעוברת כתבו התוס' והרא"ש ר"פ החולץ דהוה אונס כמו בשלא בשעת וסתה והיינו דלא הי' לו לחקור ובלתי אפשרי הי' לחקור ומי יודע כעצמים בבטן המלאה ובכה"ג מקרי אונס ממש וז"ב. ובזה יש לישב דברי הרמב"ם פ"ד משגגות ה"ג שכתב דאם הורו ב"ד להנשא ואח"כ נמצא בעלה שחייבין בקרבן לפי שאין זה הוראה אלא טעות ותמהו הלח"מ והמלמ"ל דלמה לו טעם זה ת"ל דהו"ל יחיד שעשה בהוראה ב"ד דחייב ולפמ"ש א"ש דק"ל להרמב"ם דאמאי יהי' חייב הא הוה אונס גמור דהי' אונס עפ"י שני עדים והב"ד והתורה האמינתן ולזה אמר שאין זה הוראה רק טעות וא"כ אין זה אונס שעשה ברצונו רק שלבו הטעות והאמין לעדים ולב"ד ובאמת זה לא נקרא אונס ממש

1. ספר אז ישיר - מתן תורה

תקטז § אז ישיר • ————— § מאמרי חג שבועות

הוזכרו בקרא, אבל האחות מאן דכר שמייהו, ומשני לתשובת המינין שמזה נוכח שהיה עיבור טבעי.

הנוצרים מתעקשים להוכיח את היסוד השקרי של דתם, שאותו האיש נולד ללא אב כי אמו נתעברה מרוח קודש, ומנסים להוכיח שהדבר אפשרי כמו שהיה אצל שמשון, ובכדי לבטל ולדחות את דבריהם נמסר לנו שם אחותו של שמשון להוכיח שאף הוא נולד מאב ומאם כמו כל בני אנוש, וכן אותו האיש נולד מאב ומאם וממילא משיח שקר הוא².

§ בנות לוט ודיחוי אותו האיש

וברשימות שם מוסיפים תלמידי האמת ליעקב בשמו, שבזה ניתן לפרש מדוע קראה בת לוט הבכירה את שם בנה על שם אביו וגילתה בזה את קלונה, והביאור הוא שהיא הרי חשבה שאין עוד אנשים בעולם, ובכדי שלא יטעו ויחשבו שהעיבור בא לה ברוח קודש, וכדברי הנוצרים, קראה לבנה על שם אביו להראות שעיבורו היה כדרך העולם, וז"ל:

בזה יש לבאר שמהאי טעמא קראה בת לוט לבנה בשם מואב, כלומר מאבי הוא וכמו שפירש"י שם, דכיון שחשבה שאיש אין בארץ לבוא עלינו כדרך כל הארץ, א"כ יעלה על הדעת שהעיבור בא על ידי רוח קודש וכדומה, ולזה פירשה שאין הדבר כן אלא מאביה הוא³, ודו"ק. [דברי רבינו מפי השמועה].

יג והוסיף לבאר שם:

ועיי"ש ברשב"ם ד"ה ואחתיה נשיין: כך שמה עכ"ל. ולכאורה מה הוסיף כאן לפרש 'כך שמה', אלא שבא לשלול שלא נפרש בגמ' אימיה דשמשון צלפונית ואחתיה, נשיין, כלומר היו נשים פשוטות, ולא קדושות כדעת המינין. ואולי שיד הצנזורה היתה כאן ושלטה במפרשי הגמ' כידוע. ומצאתי אח"כ בבבא בתרא (פ"ט) ברשב"ם בסוף העמוד שכתוב שם בזה"ל: בפ"י זה העמוד יש פרישות נכריות מהופך ומבלבל והספרים שונות וכו' וכן יש עוד שלש הלכות בפרק זה אשר הם כאלו וכו' עיי"ש. ואינו מובן מש"כ פרישות נכריות, ואולי כיון למה שכתבתי.

יד ובהערות שם הוסיף לבאר את דברי הגר"י קמנצקי, וז"ל:

פי', דהיה קשה לרבינו למה דימה רש"י עניינינו לענין שמשון, הרי שם מוכרח רש"י לפרש כן וכמש"נ אבל אצלינו מדוע היה אי אפשר לפרש בפשוטו של מקרא שהיא כבר

ויש לציין למעשה נורא המובא בשם הגר"מ פיינשטיין זצ"ל שנמצא בהקדמה לאגרות משה ח' בתולדות שנדפסו לזכרו, וז"ל המעשה:

בליובאן היו גדולי תורה רבים ורבנו היה מספר את המעשה דלהלן כדי להראות שהיו מהם שהגיעו למדרגת רוח הקודש כמעט של גילוי אמיתי בתורה:

בתחילת חורף תרפ"ב חלה אחד מבעלי הבתים ונפל למשכב במין חולי מוזר ולשונו התנפחה בפיו. כאשר תקיף ליה עלמא ורבנו בא לבקרו ביקש החולה להוציא כל איש מעליו וסיפר לרבנו את סיבת חליו. לדבריו שבוע קודם לכן בשבת פרשת וירא הקשה כיצד זכו בנות לוט שהמשיח יהיה מצאצאיהן, אף שלא בושו בגילוי עריות שעשו והודיעו שבניהן הם מאביהן, ודיבר עליהן בדרך בזיון. בלילה הופיעו בחלומי שתי נשים זקנות מאד שראשו ופניהן מכוסים ואמרו שהן בנות לוט. הן הוסיפו ואמרו לו ששמעו את טענתו, ובאו מעולם האמת לענות לו. הן טענו שהיו יכולות לומר שמאחר שהן ממשפחת אברהם וניצלו בדרך נס מסדום, לא היו תולים בהם מעשה זנות, והיו יכולות לייחס לעצמן כל מעשה נס. כך שהיו יכולות לומר שנתעברו מן השכינה כביכול, ולייסד דת חדשה כנצרות. והן קראו לבניהן עמון ומואב להודיע שכאשר אשה מתעברת יש לוולד תמיד אב בשר ודם. בזכות זה זכו ויצא מהן המשיח האמיתי. עוד אמרו שהוא חטא חטא גדול כאשר דיבר עליהן בדרך בזיון. מאחר שהוא דבר עליהן בזלזול, הוא יענש מידה כנגד מידה כמרגלים (רש"י במדבר י"ד ל"ז) ותשתרבב לשונו ותתנפח בחולי משונה וכך ימות. כשסיים האיש לספר את סיפורו, היסב את פניו אל הקיר ונפטר לעולמו. רבנו ראה בכך ענין אמיתי, מאחר שההסבר נראה לו הסבר אמיתי.

הרי שמסיפור נורא זה יש ללמוד עד כמה יש להיזהר מלהטיל דופי במעשיהם של בנות לוט ואפילו לדבר בגנותן אסור. איש זה, שרק

הרה עכשיו, ולזה מיישב דרש"י רצה להוציא מדעת הנוצרים - שאמונתם בנויה על היסוד שאותו האיש נולד על ידי רוח קודש, ולכן מפרש שבכל מקום שכתוב 'הנך הרה' הכוונה היא לעתיד, ורק נכתב בלשון הווה משום שהדבר הובטח על ידי מלאך והרי זה כמי שנתקיים כבר.

הקשה כיצד זכו בנות לוט שמלך המשיח ייצא מהן, נענש בעונש כה חמור, ועל כן עלינו לדעת שאין אנו יכולים לדון ולהטיל דופי בבנות לוט.

עוד נראה מומעשה זה חיזוק לדברי האמת ליעקב שעיקר כוונת בת לוט הבכירה בקריאת שם מואב לבנה היתה להוציא מליבן, ולהוכיח כנגד אמונת הנוצרים התפלה, שאותו האיש נולד מרוח קודש, כי כל אדם ואדם מבריאת העולם נולד מאב ומאם.

בנות לוט זכו, לפי דברי האמת ליעקב ועל פי המעשה המובא בשם הגר"מ פיינשטיין, שמלך המשיח ייצא מהן, בגלל שבמעשיהם ובפעולות שעשו הוציאו מלבם של המינים, וזה על ידי ששטנו את הקרקע מתחת למשיח השקר, הלא הוא אותו האיש.

לפי ביאור זה אין מקום לקושיא כיצד יתכן שהמשיח ייצא מומעשה מגונה זה ומאשה שפלה כזו. התשובה היא, שבמעשיה הכינה בת לוט את האפשרות לדחיית האמונה במשיח השקר, ועבור זה זכתה במידה כנגד מידה שמלך המשיח ייצא ממנה^{טו}. היא זכתה בדווקא שהמשיח ייצא ממנה כי בזה ניכר לכל כיצד השכר בא במידה כנגד מידה עבור מה שעשתה^{טז}.

טו וע"ע באלשיך (בראשית י"ט), ח"ל:

ומאשר הפליגו רבותינו ז"ל (שם) בחכמת הבכירה שכיוונה להוציא מזה מלך משיחנו, שאמרה אותו זרע העתיד לצאת ממקום אחר נחיה מאבינו. שאחשוב נרמז באומרה ונחיה ולא אמרה לשון הולדה או הזרעה, שעל דוד מלך ישראל חי וקיים שהוא משיחנו כוונה. ושעליו נאמר (תהלים כ"א ד) חיים שאל ממך נתת לו. וגם מלת זרע כד"א (שם יח נא) ועושה חסד למשיחו לדוד ולזרעו, וכן פסוק זרע אדם וכו'. על כן אחשבה שהיא עצמה רות שהיתה צדקת ושלמה מנעמה. וכן בכירה במספר קטן עולה רות. אף על פי שבביאור רות כתבנו שגם נעמה היא הצעירה.

טז אולי ניתן אף בדברים אלו לבאר נקודה נוספת שהקשינו לעיל, שממקורות רבים נראה שמעשי הבכירה היו תערובת של כוונות טובות לשם מצווה עם מחשבות חטא וזימה. ובאמת, עבור הכוונה הטובה ומחשבת המצווה זכתה הבכירה שנכדתה רות תיכנס תחת כנפי השכינה ראשונה,